

Skolans gemensamma elevhälsoarbete

Del 1 - i teori

Sarah Neuman och Erica Sjöberg, SPSM
Lydia Folke, Skolverket



Utveckling av elevhälsa

...

2000

2010

2020

...

- *Från dubbla spår till elevhälsa – i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*
- *Skollag för kvalitet och likvärdighet*
- *Hälsa, lärande och trygghet*
- Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet
- **2010: Skollagen, bland annat om elevhälsa**
- *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*
- *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*
- **2023: Skollagsförtydliganden om elevhälsa**

Skollagsförtydligande om elevhälsa

- För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, **anpassade grundskolan**, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och **anpassade gymnasieskolan** ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.
- För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och **specialpedagog eller speciallärare**.

(Skollagen 2 kap. 25 §)

Skollagen om Elevhälsa

- Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande.
- Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

Förskola/Barnhälsovård

Utbildningen ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Skola/Elevhälsa

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. **Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt.** En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Efter studenten

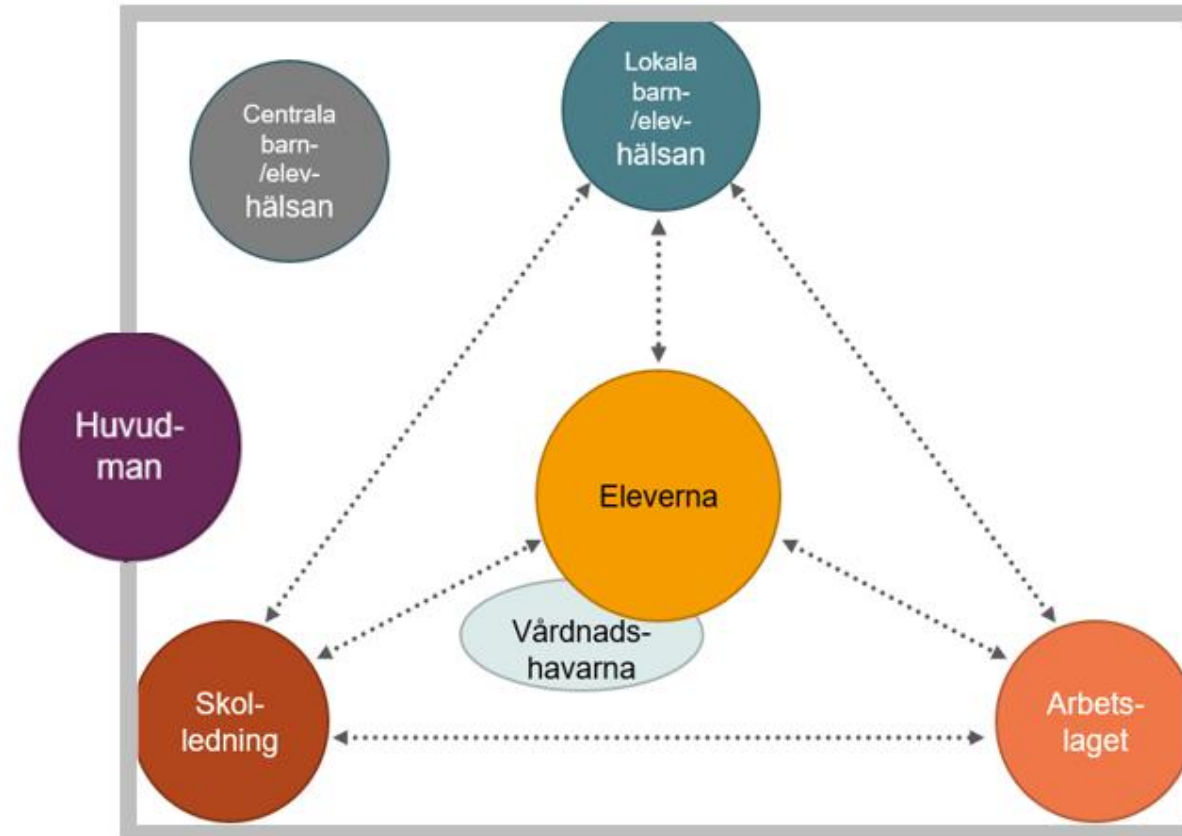
Livslång lust att lära. Aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.



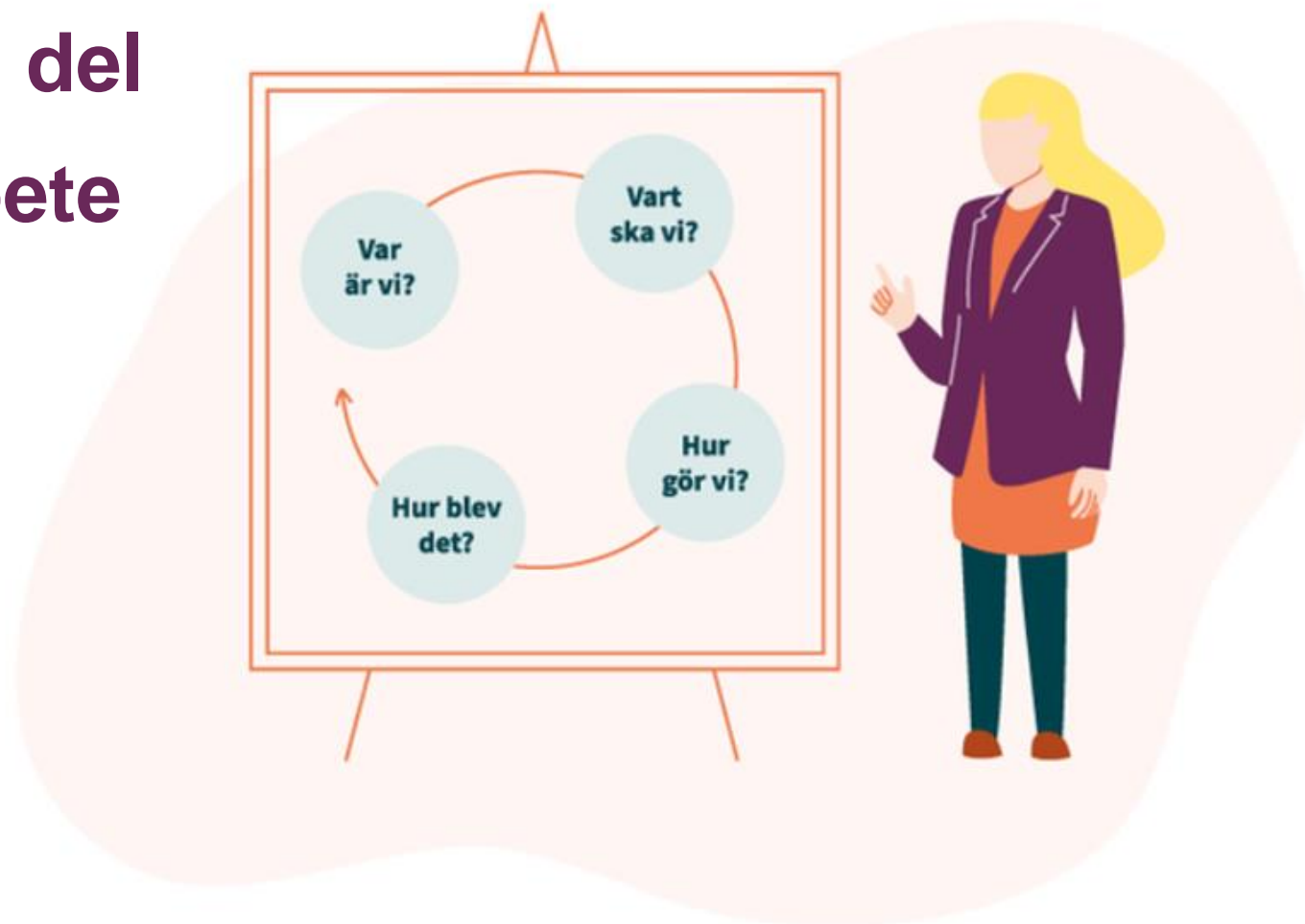
Elevhälsoarbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå



Elevhälsoarbete ska ske i samverkan



Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete



Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten



Skollagsförtydligande om elevhälsa

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

- **Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.**
- **Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete.**
- **Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.**

(Skollagen 2 kap. 25 §)

Skolans gemensamma elevhälsoarbete

Elevhälsoarbete är skolans gemensamma och systematiska arbete med elevers lärande, utveckling och hälsa och har sin grund i skollagen och läroplanerna. Elevhälsoarbetet ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Här kan du läsa mer om vad arbetet innebär.



Sedan juli 2023 gäller förtydliganden om elevhälsoarbete i skollagen: [Specialpedagogikens dag 2024-03-06](#)

Innehåll på denna sida

Skolans elevhälsoarbete

Arbetet ska baseras på skolans behov och individnärhet

Vikten av samverkan

En del av skolans verksamhet

Vid behov samverkar skolans sjukvården och andra aktörer

Elevhälsoarbetet

Stöd och råd

Fråga en rådgivare

Rådgivning och utredning

Sök statsbidrag

+

Skolutveckling

-

Tillgänglighet

+

Delaktighet

+

Inkluderande utbildning

+

Elevhälsoarbete

Främja skolnärvaro

Garanti för tidigt stöd

+

Utredning av en elevs behov av särskilt stöd

Kvalitetsdialoger

Nyanlända elever

Skolutveckling i Europa

+

Stadieövergångar och skolbyten

Undervisning

+

Språk och kommunikation

+

Lärande med stöd av digitala verktyg

+

Lagar och rättigheter

För dig som är vårdnadshavare

För dig som är elev

+

Elevhälsoarbete

Elevhälsoarbete är skolans gemensamma och systematiska arbete med alla elevers lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsoarbetet ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande för att möjliggöra tidiga insatser samt ett åtgärdande arbete av hög kvalitet.

Innehåll på sidan

Den samlade elevhälsan

Skolans gemensamma elevhälsoarbete

Leda och organisera elevhälsoarbete

Samverkan med andra aktörer

Barn och elever som får det stöd och den stimulans de behöver för att lyckas i skolan har bättre förutsättningar att må bra. De barn och elever som mår bra, känner sig trygga och delaktiga har samtidigt bättre förutsättningar för utveckling och lärande. Eftersom lärande och hälsa så tydligt påverkar varandra är det viktigt att olika yrkesprofessioner samverkar. För barn och elever med funktionsnedsättning är samverkan mellan elevhälsan, lärare och övrig skolpersonal av särskilt stor betydelse.

I Stödmaterial elevhälsa finns stöd för att utveckla skolans gemensamma elevhälsoarbete.

- [Stödmaterial elevhälsa](#)

Den samlade elevhälsan

Den samlade elevhälsan är ett tvärprofessionellt team som tillsammans med lärare och övrig personal i huvudsak ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande. I den samlade elevhälsan ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare. Professionernas olika kompetenser och perspektiv är grunden och styrkan i den

Skolans gemensamma elevhälsoarbete

- definition

Elevhälsoarbete är skolans gemensamma och systematiska arbete med elevers lärande, utveckling och hälsa och har sin grund i skollagen och läroplanerna. Det ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Elevhälsoarbetet ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande för att möjliggöra tidiga insatser samt ett åtgärdande arbete av hög kvalitet.

[Elevhälsoarbete – SPSM](#)

[Skolans gemensamma elevhälsoarbete - Skolverket](#)

[Faktorer för framgångsrik skolutveckling Skolverket och SPSM](#)

Skolans gemensamma elevhälsoarbete Del 2 - i praktik

Sarah Neuman och Erica Sjöberg, SPSM
Lydia Folke, Skolverket



Hälsa och lärande – ett dubbelriktat samband

”Elevhälsan ska **främst** vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.”

(Skollagen 2 kap. §25)

- En samlad elevhälsa
- Ett bredare hälsoupdrag
- Ett gemensamt elevhälsoarbete



Varför är elevhälsöarbete så viktigt?

PSYKISK OHÄLSA BLAND BARN OCH UNGA

– EN AV VÅR TIDS STÖRSTA KRISER

Psykisk ohälsa drabbar nästan 20 procent av unga idag och självmord är den fjärde vanligaste dödsorsaken bland 15-19-åringar. Det är en av vår tids största kriser, som pågår här och nu, i alla delar av världen och i alla samhällsskikt. Vid 15 års ålder har ungefär hälften av all psykisk sjukdom under livet redan brutit ut. Det betyder att tidig upptäckt och tidiga insatser är mycket viktiga och kan göra stor skillnad.

PSYKISK OHÄLSA • SENASTE NYHETERNA

”Kalla oss inte hemmasittare” – nytt hopp får elever till skolan igen

14 februari 2023 Arkiv från forskning.se Arbetstidning & utvärdering

Elever som stannar hemma är ett växande problem. Men att kalla dem hemmasittare leder fel, menar forskare. Skolfrånvaro beror oftast på faktorer i omgivningen. Och nytt hopp om att klara skolan kan få elever att komma tillbaka.

Svenska elever vittnar om ohälsosam stress

14 februari 2023 Arbetsmarknadsdepartementet

Ängst, huvudvärk och sömnråigheter är stressrelaterade besvär som blir allt vanligare bland svenska elever. Spela Klippet för att höra eleverna vittna om den höga arbetsbelastningen i skolan.

Siffror från [2022](#) och [Elevhälsöundersökningen](#) visar att över hälften av alla flickor och pojkar i 15-årsåldern upplever stressrelaterade besvär med sannolik besvär till skolan. Andra svenska studier visar att kopplingen handlar om utbildningens ökade betydelse för att överleva i samhället.

Ny rapport: Förskola av hög kvalitet viktig skyddsfaktor för barn med sämre socioekonomiska förutsättningar

Publicerad 30 november 2023

Förskolans kvalitet och kompensatoriska arbete är av stor betydelse i ett samhälle med ökade socioekonomiska skillnader, ökad pedagogisk segregation och problem med utanförskap och bristande integration. Förskolan lägger också grunden för framtida lärande och goda resultat i skolan. Konsekvenser av kvalitetsbrister i förskolan blir särskilt allvarliga i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar.

NY RAPPORT FRÅN BRIS – OM GÅNGKRIMINALITET OCH BARNS UPPVÄXTVILLKOR

Publicerad 2022-06-28

I den aktuella debatten om otrygghet, dödsjutningar och gängkriminalitet saknas både barns röster och ett tydligt barnrättsperspektiv. Idag lanserar Bris rapporten "Barns rättigheter i skottlinjen", som lyfter kopplingen mellan gängkriminalitet, barnets rättigheter och barns uppväxtvillkor.

Särskilt stöd i grundskolan sätts in för sent

2022-04-21

Andelen elever som får särskilt stöd är högst i årskurs nio, vilket innebär att stödet sätts in i slutet av grundskolan. Särskilt stöd är vanligare bland pojkar än bland flickor. Mönstret har sett likadant ut de senaste åren. Det visar ny statistik från Skolverket om särskilt stöd i grundskolan läsåret 2021/22.

Historiskt kunskapsstapp i senaste PISA

Publicerad 05 december 2023

Svenska elevers kunskaper har kraftigt försämrats i matematik och läsförståelse. Dessutom syns en ökad skillnad i resultat mellan grupper av elever med olika socioekonomisk bakgrund, det visar den internationella studien PISA som mäter 15-åringars kunskaper. Regeringen genomför nu omfattande insatser med fokus på att alla elever tidigt ska lära sig grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna.

GER BARN I SVERIGE MÖJLIGHET ATT VÄXA UPP PÅ LIKA VILLKOR

14 februari 2023 Arbetsmarknadsdepartementet

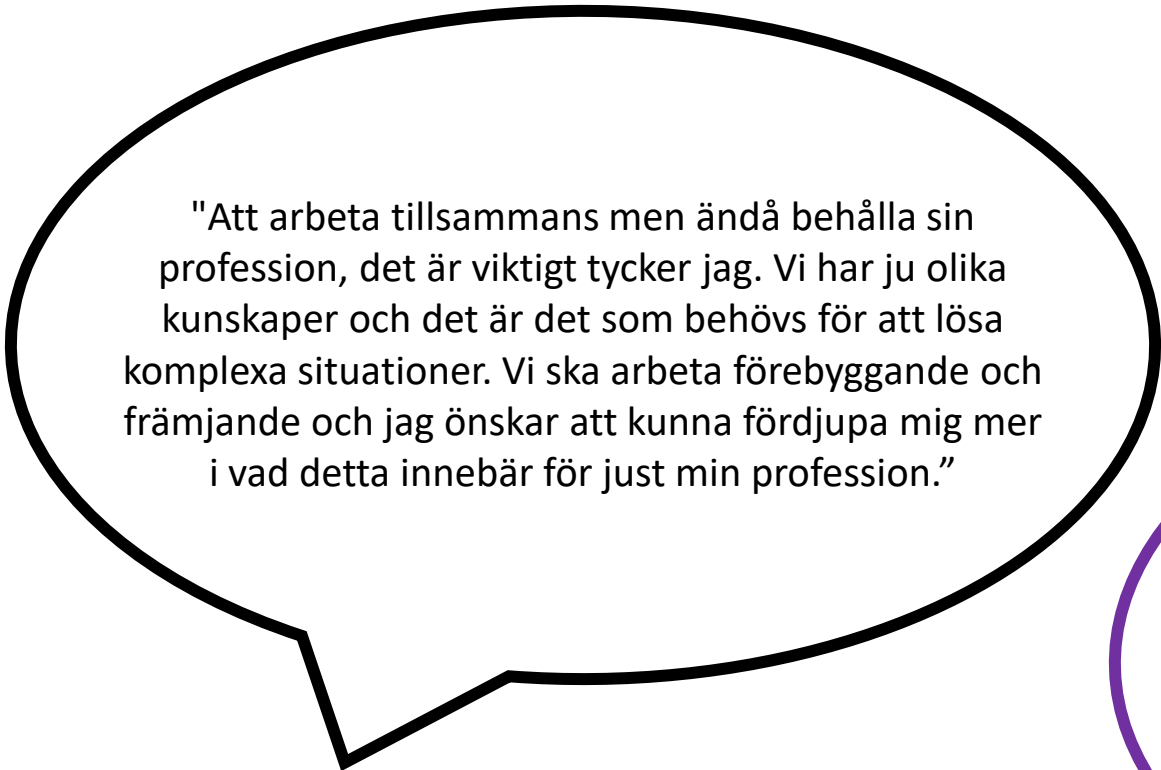
Önsket bakgrund eller uppväxtmiljö ska alla barn ha samma möjlighet att delta i samhället. Men många barn i Sverige har inte den möjligheten på grund av olika socioekonomiska förutsättningar, diskriminering och ökad segregation. Det gör att många barn i Sverige växer upp under mycket ojämlika förhållanden. Det gör vi på Rättvisa Barnen vårt sträffmål för att ändra på, här och nu – för framtiden. Med hjälp av kraften och viljan hos de barn och unga vi möter.

Agenda 2030 | Mål 3 och 4 | God hälsa och välbefinnande och God utbildning för alla

Tvärprofessionell samverkan i praktiken

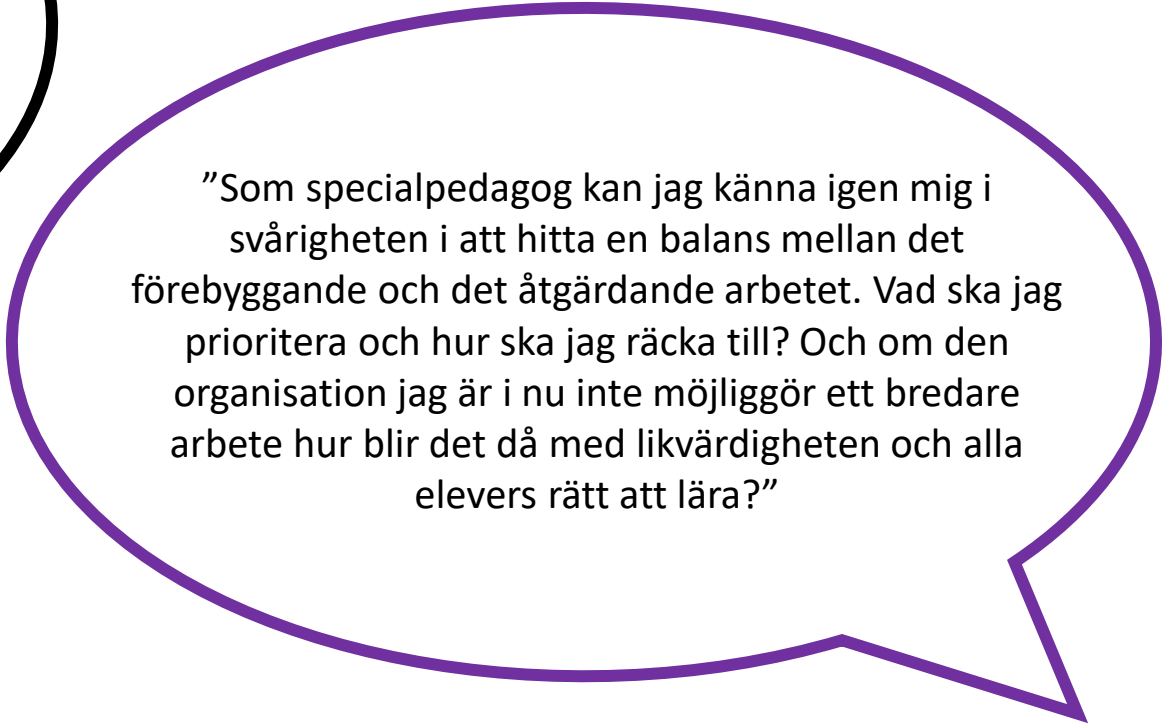


(Elevhälsa som främjar lärande. Om professionellt samarbete i retorik och praktik. Hylander, I., & Guvå, G. 2017).



"Att arbeta tillsammans men ändå behålla sin profession, det är viktigt tycker jag. Vi har ju olika kunskaper och det är det som behövs för att lösa komplexa situationer. Vi ska arbeta förebyggande och främjande och jag önskar att kunna fördjupa mig mer i vad detta innebär för just min profession."

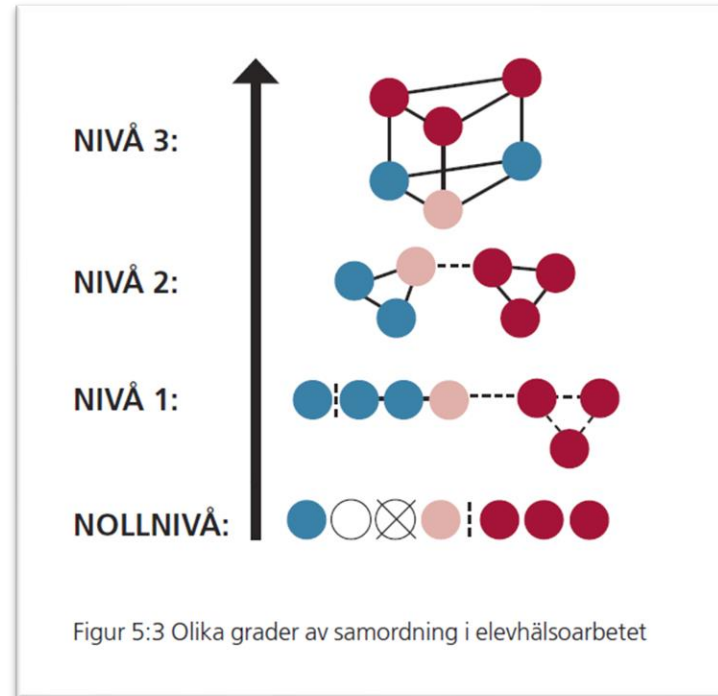
Speciallärare grundskola "Att höja skolans elevhälsokompetens"



"Som specialpedagog kan jag känna igen mig i svårigheten i att hitta en balans mellan det förebyggande och det åtgärdande arbetet. Vad ska jag prioritera och hur ska jag räkna till? Och om den organisation jag är i nu inte möjliggör ett bredare arbete hur blir det då med likvärdigheten och alla elevers rätt att lära?"

Specialpedagog gymnasieskola "Att höja skolans elevhälsokompetens"

Samordningens betydelse



(Elevhälsoarbete under utveckling – en antologi. SPSM, 2018)

Organisera ett gemensamt elevhälsoarbete

Elevhälsans arbete behöver vara kopplat till det systematiska kvalitetsarbetet så att uppföljningar och utvärderingar mot de nationella målen kan göras. Elevhälsan ska på så sätt bidra till att utveckla verksamhetens kvalitet.

Den tvärprofessionella analysen behöver genomsyra förskolans och skolans systematiska kvalitetsarbete. Det handlar i praktiken om att:

- Konkretisera elevhälsoarbetet
- Identifiera verksamhetens utmaningar och barn och elevers behov
- Främja lärande, utveckling och hälsa
- Lär av varandra

SPSM:s stöd för utveckling av elevhälsoarbete

Stödet syftar till att utveckla en tvärprofessionell samverkan och ett mer förebyggande och hälsofrämjande arbetssätt i det systematiska kvalitetsarbetet.

Stödet vänder sig till samtliga skolformer fastän elevhälsa inte är lagstadgat inom förskola och kommunal vuxenutbildning.



Utveckla elevhälsoarbetet – ett samlat stöd

1) Att höja skolans elevhälsokompetens – strukturstöd

Materialet [Att höja skolans elevhälsokompetens](#) erbjuder ett strukturstöd under ett läsår. Vänder sig till förskolor, skolor och huvudmän som på egen hand genomför kompetensutveckling.

2) Webbinarier - processtöd

Webbinarier erbjuder processtöd inför, under och efter kompetensutveckling. Vänder sig till olika professioner på skolenhets- och huvudmannanivå och erbjuder information, fördjupning och erfarenhetsutbyte. Webbinarierna följer materialets struktur och publiceras i ett kalendarium i maj inför kommande läsår. [Vårens webinarier](#)

3) Kontakt med rådgivare - kompletterande stöd

Rådgivare ger ett kompletterande stöd kopplat till strukturstödet och processtödet. Vänder sig till förskolor, skolor och huvudmän som gör en [Förfrågan om Specialpedagogiskt stöd](#).

4) Statsbidrag – ekonomiskt stöd

Möjlighet att söka bidrag för [Utvecklingsprojekt](#)

5) Publikationer

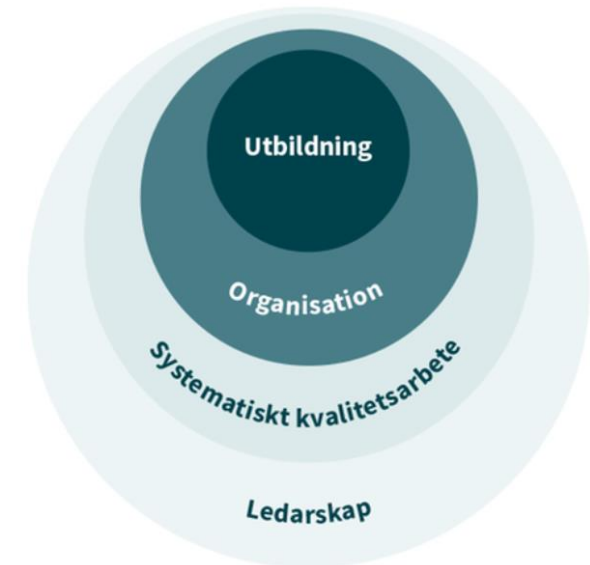
- Forsknings- och utvecklings skrifter som kopplar praktik med teori utifrån följeforskning.
- Handledning med reflektionsunderlag för workshop och kollegialt lärande.

Verktyg för arbetet med alla elevers lärande, utveckling och hälsa

Skattning och värdering av nuläge

Verktyget utgår från ett helhetsperspektiv i form av fyra centrala områden: utbildning, organisation, systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap. Elevhälsoarbetet är en viktig del inom samtliga fyra områden.

För varje område finns ett antal påståenden, riktade till rektor respektive skolchef. Tillsammans med professioner inom verksamheten värderas dessa påståenden för att få syn på ett nuläge. Det blir en grund för fortsatt arbete med att utforska, utveckla och fördjupa arbetet som främjar alla elevers lärande, utveckling och hälsa.



[Verktyg för arbetet med alla elevers lärande, utveckling och hälsa – Skolverket](#)

Beprovad erfarenhet och vetenskaplig grund



[Det lilla ordet främst - ett förebyggande och hälsofrämjande arbetssätt i skolan - SPSM](#)



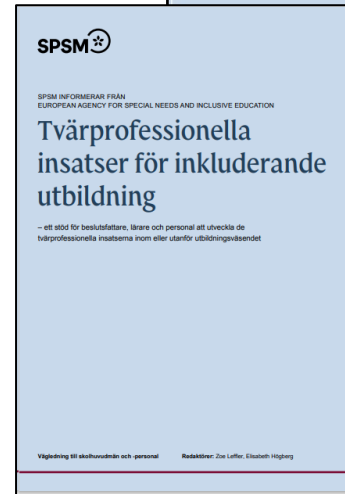
[Elevhälsa under utveckling - en antologi - SPSM](#)



[Samordning för ett hållbart elevhälsaarbete - SPSM](#)



[Forskningsartikel SPSM/Skolverket](#)



[Tvärprofessionella insatser för inkluderande utbildning - SPSM](#)



[Professionellt lärande för likvärdig och inkluderande utbildning - SPSM](#)



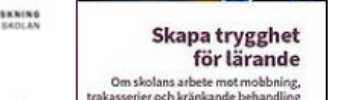
[Självrektionsverktyg för miljöer med inkluderande utbildning i förskolan - SPSM](#)



[Hälsa för lärande - lärande för hälsa - Skolverket](#)



[Skapa trygghet för lärande - om skolans arbete mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling - Skolverket](#)



[Bedömning för hållbart lärande - Skolverket](#)

Ytterligare stöd från SPSM och Skolverket

- [Specialpedagogik för lärande Skolverket och SPSM](#)
- [Garantin för tidiga stödinsatser – läsa skriva räkna – Skolverket och SPSM](#)
- [Utredning av en elevs behov av särskilt stöd – Skolverket och SPSM](#)
- [Organisera arbetet med de allmänna råden för extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram – Skolverket och SPSM](#)
- [Arbeta med att främja trygghet och studiero – Skolverket](#)
- [NPF-guiden – SPSM](#)
- [European Agency - SPSM](#)
- [Samverkan för bästa skola – Skolverket](#)
- [Kvalitetsdialoger – Skolverket och SPSM](#)

Frågor och kontakt

SPSM

elevhalsa@spsm.se

[Fråga en rådgivare](#)

Skolverket

upplysningstjanst@skolverket.se

